

N:o 2.

Utlåtande, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.

Maj:t med anhållan om utredning, huru vida ej det verkliga värdet å rikets silfverskiljemynt borde bringas i riktigare öfverensstämmelse med dess namnvärde.

Efter öfverenskommelse med lagutskottet har från bankoutskottet öfverlemnats till behandling af sammansatt banko- och lagutskott en inom Riksdagens Andra Kammare af herr *M. Dahn* väckt motion (n:o 61), hvari föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida ej det verkliga värdet på vårt silfverskiljemynt bör bringas i riktigare öfverensstämmelse med »namnvärdet» på detsamma, och, om så är förhållandet, vidtaga de åtgärder, som med anledning häraf kunna erfordras.

Motionären har i sin motion till en början framhållit, hurusom silfvervärdet allt sedan 1873 års myntkonvention varit stadt i ett ständigt fallande, så att detsamma, som, enligt motionärens uppgift, vid tiden för konventionen stält sig till guldvärdet i förhållande af 1:15,5 och sålunda gifvit åt silfverskiljemyntet ett effektivt värde, lika med pregelvärdet, år 1894 visade ett medelpris, efter noteringar i London, af 28½ pence per uns standard, motsvarande kronor 76,10 per kilogram fint silfver, hvarigenom en krona i silfver vore värd allenast 45,7 öre.

Bih. till Riksd. Prot. 1895. 6 Saml. 2 Afd. 2 Häft. (N:o 2.).

Under sådana förhållanden blefve, enligt motionärens åsigt, frestelsen att göra falskt mynt stor, då falskmyntaren funne, att han, utan att i ringaste mån afvika från det skrot och korn, statens mynt innehölle, likväl kunde på sin falskmyntning förtjena hundra procent och svårligen riskerade att blifva upptäckt, då produkten af hans verksamhet, såsom teende sig identisk med statens fabrikat, lika litet kunde bidraga till hans upptäckande som förråda sin egen mindre hederliga härkomst.

På dessa och i öfrigt anförda skäl hade det syntts motionären, att staten, för att skydda sig mot falskmyntare, borde indraga de utelöpande silfverskiljemynten och i stället, med bibehållande af samma valör, men med ändring i legeringsförhållandet till ökande af silfverbeståndsdelen, utsläppa silfvermynt af, om ej dubbel, så åtminstone väsentligt större vigt (storlek) än de nu varande.

Hörde öfver ifrågavarande motion, hafva herrar bankofullmäktige utlåtit sig:

»Motionärens hufvudskäl för den ifrågasatta ändringen är, att, i följd af den uppkomna stora differensen mellan silfvermyntets nominella och verkliga värde, staten skulle få svårt att skydda sig mot falskmyntare.

Huru vida nu fara föreligger för att sådana skola i framtiden — hittills synes dylikt icke hafva skett på det sätt motionären fruktar — uppträda och kunna utveckla en verksamhet, hvilken blir egnad att medföra afsevärd risk för staten eller allmänheten, lär icke tillkomma fullmäktige att söka utreda. Gifvet är emellertid, att den uppoffring, staten skulle komma att ikläda sig, om motionärens förslag skulle vinna afseende, är så betydlig, att man måste känna sig mer än tveksam, om det mål, som är afsedt att vinnas, är nog viktigt att nödvändigöra de dryga kostnader, som skulle blifva en följd af den ifrågaställda åtgärden.

För öfrigt synes denna ej heller påkallas af ett verkligt behof, vare sig för riksbanken eller allmänheten, om nemligen silfvermyntets betydelse att utgöra endast *skiljemynt* får göra sig till fulllo gällande. I afseende härå hafva fullmäktige haft tillfälle att uttala sig med anledning af väckta motioner om statens skyldighet emot riksbanken att med guld invexla sitt silfverskiljemynt. Blir denna skyldighet genom lagstadgande erkänd och bragt till effektivitet, synes från riksbankens sida

icke någon anledning förefinnas att sätta i fråga en ökning af silfverbeståndsdelen i skiljemyntet, genom hvilken detta skulle närmare komma att motsvara sitt pregelvärde.

Hvad åter allmänheten beträffar, är dess rätt härutinnan redan i lag bestämd, med undantag för skadade mynt. Då dock numera genom den ändrade lydelsen af 13 § i myntlagen och den tillämpning, som denna paragraf i praxis erhållit, åtminstone för det närvarande i allmänhet föga risk torde finnas för förluster vid invexling af skadadt mynt, synes ej heller med afseende å de anspråk, allmänheten måste anses ega att i sådant afseende ej äfventyra uppoffringar i följd af silfvervärdets fall, någon sådan åtgärd, som föreslagits, vara nödvändig.

Slutligen vilja fullmäktige crinra derom, att silfrets värde i förhållande till guldets icke heller nu torde få anses så konstant, att staten utan olägenhet kan preglas silfvermynt, hvilkas värde skulle grunda sig på nuvarande metallpris.»

För att bereda sig en sakkunnig utredning i ett ämne af så speciel och delvis teknisk natur som det förevarande, har utskottet aktat lämpligt att begära myntdirektörens vid kongl. myntverket yttrande i frågan, och har han af sådan anledning till utskottet inkommit med ett så lydande utlåtande:

»Till sammansatta banko- och lagutskottet!

Af sammansatta banko- och lagutskottet anmodad att yttra mig öfver en af herr M. Dahn väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning, huruvida ej det verkliga värdet å rikets silfverskiljemynt borde bringas i riktigare öfverensstämmelse med dess namnvärde, får jag vördsammast anföra följande.

Sedan guldmyntfot år 1873 infördes i Sverige, har naturligtvis allt silfvermynt, som sedan dess preglats, egenskap af skiljemynt. Såsom sådant måste det af flera orsaker vara billoneradt, d. v. s. legeringen och bruttovigten måste vara sådana, att myntets metallvärde under alla förhållanden understiger dess nominella värde.

Silfrets värde i förhållande till guldets var, när myntlagen skrofs, 1:15,81, motsvarande ett silfverpris af 156 kronor 84 öre per kilogram. I 1873 års myntlag bestämdes därför kvantiteten fint silfver i en krona

till 6 gram. Detta mynt hade således till en början ett värde af 94 öre, och dess undervärde var ganska måttligt. Men silfrets pris har som bekant sedan dess undergått ständiga vexlingar. Ena året har den ofvannämnda metallquantiteten i en krona varit värd endast 73 öre och året derpå ej mindre än 92 öre. För närvarande är, som motionären uppgifver, en kronas värde endast 45 öre, och man måste därför medgifva, att undervärdet på vårt silfverskiljemynt numera är vida lägre än meningen var, då myntlagen skrefs. Huruvida någon egentlig olägenhet, som påkallar ändring af myntkonvention och myntlag, häraf uppkommit, betviflar jag dock.

Till en början må det tillåtas mig att erinra derom, att, under förutsättning att staten, såsom den åtagit sig, inlöser allt gångbart silfvermynt med guld, det för allmänheten är fullkomligt likgiltigt, om dettas inre värde utgör 45 procent eller 95 procent af dess namnvärde. Endast i händelse staten skulle blifva ur stånd att uppfylla sina förbindelser, och att det i landet samtidigt finnes mera silfvermynt utelöpande än rörelsen behöfde, kunde det för den enskilde vara en fördel, om silfvermyntets metallvärde närmade sig det nominella. För en så osannolik eventualitet torde det dock ingalunda vara skäl att nu, med stor uppoffring, företaga någon åtgärd.

Vore det motionärens mening, att endast myntens halt skulle höjas, med bibehållande af deras storlek och bruttovigt, i afsigt att derigenom erhålla ett vackrare och behagligare mynt, som vid begagnandet mindre lätt förlorar sin silfverfärg, och att sådan förändring skulle ske endast i den mån, som myntet, till följd af slitning, blir indraget och nytt sådant preglas, så hade jag så mycket hellre varit i tillfälle att understödja motionen, som jag städse varit af den mening, att de i myntkonventionen bestämda legeringsförhållanden onekligen förorsaka det mindre tilltalande utseende, som det skandinaviska silfvermyntet har i jämförelse med de flesta andra länders silfvermynt.

Men härigenom skulle metallvärdet i en krona endast obetydligt kunna ökas, och frågan är dessutom nu uteslutande den, huruvida det vore skäl att företaga en, med ändring af myntens storlek och halt förenad *ommyntning* af allt det cirkulerande silfvermyntet, med ändamål att derigenom förekomma en olofflig efterpregling af dylikt mynt.

För utredning af denna fråga torde följande få anföras.

En efterpregling i en enskild verkstad af rikets mynt måste, för att blifva lönande, ske i en icke alltför liten skala, och detta förutsätter såväl stora kapital — icke allenast för inköp af silfver, utan äfven för verkstadens anläggning med tillhörande smältugnar och speciella

maskiner för ändamålet — som också rätt mycken öfning och skicklighet. En anläggning af ifrågavarande slag måste dessutom föranleda mycket buller och trafik på den ort, der den är förlagd; allt omständigheter, som göra det nästan otänkbart, att den skulle kunna existera mer än en helt kort tid, innan fabrikationen blefve upptäckt. Och äfven om, hvilket förefaller mig i hög grad osannolikt, det skulle lyckas någon att i större skala tillverka svenskt silfvermynt, som i afseende på pregel, vikt och halt vore fullt öfverensstämmande med det gångbara myntet, så torde svårigheten att få detsamma utprägladt blifva ännu större. Dertill erfordras nemligen komplot med inom landet boende personer, hvilka skulle tjenstgöra som agenter för utpräglingen, hvilken ytterligare försvåras derigenom, att endast riksbankens och statens kassor mottaga större belopp silfvermynt till inlösen, under det att, jemlikt § 12 af lag om rikets mynt, ingen enskild är pliktig att deraf i likvid mottaga mer än 20 kronor.

Antages det emellertid nu, att en efterpregling af silfvermynt och utpräglning af sådant i vidsträckt omfattning lyckats, och att man således kunnat sprida ett afsevärdt stort belopp — exempelvis 200,000 kronor — innan upptäckten sker, så skulle den värsta följden häraf blifva, att staten efter hand finge inlösa detta belopp till dess nominella värde och derpå gjorde en förlust af omkring 100,000 kronor. Men denna utgift vore en ren obetydlighet i förhållande till den kostnad, som skulle blifva förenad med indragning och ommyntning af allt vårt silfverskiljemynt. Det nu utelöpande silfvermyntet uppgår till omkring 18 millioner kronor med ett metallvärde af omkring 45 procent. För att nu höja detta silfvermynt till dess ursprungliga värde, eller 94 procent af det nominella, erfordras det att vid ommyntningen upplegera det med en silfverkvantitet af 116,000 kilogram, hvilken för närvarande icke kan anskaffas för mindre än 9,000,000 kronor, till hvilken utgift torde böra läggas kostnaderna för det gamla myntets indragning och det nyas pregling och spridning i landet, hvarför hela kostnaden icke får uppskattas till lägre belopp än 9½ millioner kronor. Huruvida en utgift af närmare 10,000,000 kronor motsvaras af den dermed vunna fördelen, kan bedömas af följande beräkning: Efter en räntefot af 4 procent skulle staten genom denna med ommyntningen förenade utgiften göra en *årlig* uppoffring af omkring 400,000 kronor. Beloppet af det eftergjorda och utpräglade silfvermyntet skulle således behöfva uppgå till den höga summan af 7 à 800,000 kronor årligen för att inlösningsen af detsamma till dess nominelle värde skulle för statsverket medföra en motsvarande förlust, och detta belopp kan aldrig tänkas blifva spridt,

icke en gång för ett enda år, i ett land, der den årliga tillökningen i behovet af silfvermynt endast utgör omkring 200,000 kronor.

Vidare är att märka, att om ändamålet skall vinnas, bör metallvärdet i de nya silfvermynten, såsom ofvan antagits, ökas till det ursprungliga, eller omkring 94 procent af namnvärdet, hvaraf följer, att myntens vikt blir i det närmaste fördubblad. Ty äfven om en silfverrikare legering, än den nu föreskrifna, begagnades, skulle enkronestycket komma att få ungefärligen samma storlek, som 2-kronan för närvarande har, och detta senare myntet blifva föga mindre än en speciedaler, med hvilken anordning allmänheten sannolikt skulle blifva mindre belåten.

En omständighet, som ännu mera talar mot lämpligheten af den föreslagna ommyntningen, är, att silfverpriset är så ytterst vexlande. Det har visserligen nyligen varit lägre än någonsin tillföre. Men att deraf draga den slutsatsen, att det icke kan falla ännu mera, vore förhastadt. Sjunker silfret afsevärdt under detta pris, skulle ju den möjligen företagna ommyntningen behöfva förnyas, för att skydda oss mot den befarade efterpreglingen. Om silfret deremot stiger i pris, då kunde det inträffa, att det till sitt silfverinnehåll höjda skiljemyntet finge större effektivt värde än dess nominella, och följden häraf skulle då blifva, att det försvunne ur rörelsen och såldes till utlandet. — Det torde tillåtas mig att belysa detta förhållande med ett exempel. Silfret gälde i januari, när motionen skrefs, $27\frac{3}{8}$ pence per uns standard, motsvarande 72 kronor per kilogram. Om vårt silfvermynt vid den tidpunkten hade ommyntats för att återfå sitt ursprungliga värde af 94 öre per krona, så skulle dess innehåll af fint silfver hafva ökats från 6 till 13,3 gram i hvarje krona. Men 13,3 gram silfver har i dag den 26 mars, då silfver noteras till 29 pence eller 76 kronor 27 öre per kilogram, icke längre samma värde, utan 101 öre, och myntet skulle alltså redan nu kunnat säljas med någon vinst. En obetydlig stegring derutöfver skulle naturligtvis medföra, att allt det sålunda ommyntade silfvermyntet blefve nedsmält och exporteradt i form af plansar.

Inga lagbestämmelser skulle kunna hindra detta, och rörelsen blefve härigenom på en gång beröfvad det för den mindre handeln så nödvändiga silfverskiljemyntet.

Stockholm, Kongl. Myntverket den 26 mars 1895.

E. Brusewitz.»

Efter den utredning af hithörande förhållanden, som åvägabragts genom herrar bankofullmäktiges och myntdirektörens ofvan intagna utlåtanden, får utskottet, med åberopande af de skäl, som i berörda yttranden anförts, härmed hemställa,

att herr Dahns förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 mars 1895.

På det sammansatta utskottets vägnar:

G. H. SPENS.